

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

АДЫГЕИМ И ПРЕЗИДЕНТ АДЫРИИЭГЪЭ ЗЭИУКИЭГЪУХЭР

АР-м и Президентэу Тхьаклушынэ Аслъан Иофшлэным епхыгъэ зэлу-кIэгъу зауэ тыгъуасэ адырилагъ.

ОАО-у «ЮТК» зыфиорэм и Адыгэ къутамэ игенеральнэ директорэу Владимир Гусевым зылокIэм, регионым телекоммуникационнэ от-раслэм тапкIэ хэбхоньгъэу щышъ-щтым, Адыгеим инвестиционнэ про-ектхэр компанием зэрэщигъэцэ-кIэштхэм япхыгъэ Иофыгъохэм атегушъылагъэх.

Адыгэ Республикэм псауныгъэм икъэухъумэнкIэ иминистрэу Натхьо Разыет республикэм и Президент къыфилогатъ Адыгэ республикэ кли-ническэ симэджэщым игъэкIэжын зэрэклорэм, цIыфхэм медицинэм ыльэныкIэ яфэIо-фашIэхэр зэрагъэцакIэхэрэр нахьышъу шъы-гъэным япхыгъэ Иофыгъохэм афэгъэхьыгъэу.

Заом, Иофшлэным, УIэшыгъэ

КIуачIэхэм ыкIи АР-м ихэбзэухъу-мэкIо органхэм яветеранхэм (пен-сионерхэм) я Общественнэ органи-зации итхьаматэу Генрих Барташук дырилэгъэ зэлукиэгъум ильэхан 1941 — 1945-рэ ильэсхэм щыIэгъэ Хэгъэгу ззошхом теклоньгъэр къыз-щыдахыгъэр ильэс 65-рэ зэрэжъу-рэм ихэгъэунафыхIын епхыгъэ Иофыгъохэм анаIэ атырагъэтыгъ.

Мы мэфэ дэдэм АР-м и Прези-дент ригъэблэгъагъ цIыфым ифи-тыныгъэхэмкIэ АР-м и Уполномо-ченнэу Анатолий Осокиныр. КIэ-лэцIыкIум ифитыныгъэхэр, ишъхьа-фитыныгъэхэр, ифедэхэр республи-кэм икъэралыгъо хабзэ иорганхэмрэ чыплэ зыгъэлорышIэжыным иор-ганхэмрэ къызэраухъумэхэрэм еп-хыгъэ анахь зигъо Иофыгъохэм ащ Президентыр ащигъэгъозагъ.

*Адыгэ Республикэм и
Президент ипресс-кIулыкIу*

АБХЪАЗЫМ И ПРЕЗИДЕНТ ИИНАУГУРАЦИЯЕ ХЭЛЭЖЪЭЩТ

Адыгэ Республикэм и Президен-тэу Тхьаклушынэ Аслъан зигъэщэ лIыкIо купэу республикэм икыгъэр тыгъуасэ къалэу Сыхъум нэсыгъ. Абхъаз Республикэм и Президентэу ятIонэрэ пIалэгъэ хадзыжыгъэр иIэнатIэ зэрэлухъэрэм фэгъэхьыгъэ Иофхьабзэм ахэр хэлэжъэщтых.

Шъугу къэтэгъэкIыжы: 2009-рэ

ильэсым тыгъэгъазэм и 12-м прези-дент хэдыхэр Абхъазым шыкIуагъэх. Абхъаз Республикэм иджырэ Прези-дентэу Сергей Багашш теклоньгъэр ащ къышъидихыгъ. Республикэм и ЦИК къызэритыгъэмкIэ, хэдакIохэм япро-цент 59,37-м амакъэ ащ фатыгъ.

*Адыгэ Республикэм и
Президент ипресс-кIулыкIу*

АДЫГЭ РЕСПУБЛИКЭМ И ПРЕЗИДЕНТ И УКАЗ

Адыгэ Республикэм икъэралыгъо наградэхэр афэгъэшъошэгъэнхэм ехъылагъ

Адыгэ Республикэм икультурэрэ иискусствэрэ яхэбхоньгъэ илахьы-шхо зэрэхишъыгъэхэм ыкIи ильэ-сыбэ хъугъэу Иоф зэришIэрэм апае медалэу «Адыгеим и Щытхъу-зехъ» зыфиорэр Кукэнэ Мурат Рэщыдэ ыкIом — культурэм икъэ-ралыгъо учреждениеу «Адыгэ Рес-публикэм и Лъэпкъ театр» зыфи-орэм ирежиссер шъхьалэ фэгъэ-шъошэгъэнэу.

Псауныгъэм икъэухъумэнкIэ гъэхьагъэу иIэхэм апае щытхъуцIэу «Адыгэ Республикэм псауныгъэм икъэухъумэнкIэ изаслуженнэ ИофшI» зыфиорэр Бэгъ Муслым-эт Махьмудэ ыпхъум — псау-ныгъэм икъэухъумэнкIэ къэралыгъо учреждениеу «Медицинэ профи-лактикэмкIэ Адыгэ республикэ гуп-чэр» зыфиорэм иврач-цашIэ фэгъэ-шъошэгъэнэу.

ПсэолъэшIыным ыльэныкIэ гъэхьагъэу иIэхэм апае щытхъуцIэу «Адыгэ Республикэм изаслужен-нэ псэолъэшI» зыфиорэр Доку-нихин Николай Иван ыкIом — зэIухыгъэ акционер обществэу «ПсэолъэшI конструкциехэмрэ ма-шинэхэмрэ къэзышIырэ Вологодскэ заводыр» зыфиорэм игенеральнэ директор фэгъэшъошэгъэнэу.

Экономикэм ихэбхоньгъэ илахьы

хишIыхьагъэм пае щытхъуцIэу «Адыгэ Республикэм изаслужен-нэ экономист» зыфиорэр Желе-зов Алексей Валентин ыкIом — зэIухыгъэ акционер обществэу «ПсэолъэшI конструкциехэмрэ ма-шинэхэмрэ къэзышIырэ Вологодскэ заводыр» зыфиорэм идиректорхэм я Совет итхьаматэ фэгъэшъошэ-гъэнэу.

Культурэм ыльэныкIэ гъэхьа-гъэу яIэхэм апае щытхъуцIэу «Адыгэ Республикэм культурэмкIэ иза-служеннэ ИофшI» зыфиорэр афэгъэшъошэгъэнэу:

Васковцов Валерий Дмитрий ыкIом — культурэмкIэ муници-пальнэ учреждениеу «Эстраднэ орэдкIэлонымкIэ студиеу «Шпаргал-кэм» ипаш,

Къэбэртэе Эммэ Джанчэрые ыпхъум — Адыгэ Республикэм и Представительствэу Урысые Феде-рацией и Президент дэжъ щыIэм иотделэу культурэмрэ обществен-ностым дыряIэ зэпхыныгъэхэмрэ яИофыгъохэм афэгъэгъагъэм ипаш.

*Адыгэ Республикэм и
Президентэу ТХЬАКЛУШЫНЭ
Аслъан*

къ. Мыекъуапэ,
мэзаем и 10, 2010-рэ ильэс
N 13

АДЫГЭ РЕСПУБЛИКЭМ И МВД ИОФЫШIЭХЭМ АФЭГУМЭКИ

Адыгэ Республикэм хэгъэ-гу кIоцI ИофхэмкIэ и Мини-стерствэ непэ гъэхьагъэ хэ-лэу псэолъэ зауэ егъэпсы.

Адыгэ Республикэм и Пре-зидентэу Тхьаклушынэ Аслъан зэрилыгъэрэмкIэ, Адыгэ Рес-публикэм и МВД иIэшъхьэ-тетхэм политикэ дэгъу зэра-хъэ: ведомствэр милицием иИофышIэхэм якъулыкIу зэ-рахьырэм зэригъэгумэкIырэм имызакъоу, ахэм ясоциальнэ фэныкIоньгъэхэр, мылкIум-кIэ яфэныкIоньгъэхэр гъэ-цэкIэгъэнхэм япхыгъэ Иофы-гъохэм язэшIохыни зэрэфэ-лэу ауж ит.

ГушыIэм пае, мы аужырэ ильэсиным къыкIоцI Адыгэ Республикэм и МВД иИо-фышIэхэм фэтэр 200 фэ-диз аратыгъ. Ильэси-тIуэ узэкIэIэбжъ-мэ, къалэу Мые-къуапэ фэтэри 144-рэ зыхэт унэ шагъэп-сыгъ. Мыекъопэ районымкIэ по-селкэу Крас-нооктябрь-скэм ша-шIы -

иеджэпIэ гупчэу щэу зэтеты-щтыр шапшы.

Медикэ-санитар частым ишIыни ыуж ихьагъэх. Щэу зэтетыщт унэм мили-цием иИофышIэхэм ямызакъоу, ахэм яунагъохэм арысхэми я фэIо-фашIэ-хэр

— Адыгэ Республикэм и МВД итыл игъэпытэнкIэ по-литикэ дэгъу зэрэзрихьэрэм тегъэрэз. Унэхэм ягъэпсын-

гъэ унитIумэ яфэтэрхэр блэкIыгъэ ильэсым икIэухым Адыгэ Республикэм и МВД иИофышIэхэм яунэгъо 36-мэ къаратыгъэх. Федеральнэ бюд-жетым имылыкIу ары ащкIэ нахьыбэу къызыфагъэфеда-гъэр.

Адыгэ Республикэм хэгъэ-гу кIоцI ИофхэмкIэ иминист-рэу, милицием игенерал-лей-тенантэу Александр Сысое-вым тылым икIулыкIоу ми-лицием иполковнику Чына-зыр Алым пэшэныгъэ зыды-зрихьэрэм ыпашхьэ пшъэ-рылIышхохэр регъэуцох. Мы къулыкIу хэтхэм яИофшIэн икIэуххэр непэкIэ нэры-лэуэгъух. Административнэ корпусыкIэхэр затыхэхэкIэ, Адыгеим имилицие щылажъ-хэрэм ИофшIэнымкIэ амалэу яIэхэр нахьышIу хъуштых. ПлIэу зэтэгъу къалэу Мые-къуапэ шагъэпсыщт унэм ми-нистерствэм игупчэ аппарат чIэтыщт. Мыекъопэ районым-кIэ поселкэу Тульскэм РОВД-м иунэу тфэу зэтетыщтыр ша-гъэпсы, станицэу Ханскэм Адыгэ Республикэм и МВД

шагъэцэкIэщтых. Медикэ-са-нитар частым икабинетхэмрэ джырэ уахътэм диштэрэ медицинэ техникэр ачIагъэуцонэу ра-хъухъэ. 2009-рэ ильэсым икIэух тIоу зэтетыщт спорт-комплексэу бассейн, волей-бол, футбол зыщешIэщт зал-хэр зыхэттыщтым ыльапсэ къа-лэу Мыекъуапэ шагъэтылтыгъ.

Кризисым къызыдихьырэ гупэкIыгъохэм ямылIы-тыгъэу, Адыгэ Республикэм ипашэхэм зигугъу къэтшIы-гъэ министерствэм иматери-альнэ-техническэ базэ на-хьышIу шIыгъэным лъэшэу анаIэ тырагъэты. БлэкIыгъэ ильэсым республикэм игъэ-цэкIэкIо хабзэ иорганхэм яшIуагъэкIэ Адыгэ Республи-кэм и МВД автомобилькIэ 60 фэдиз къыIэкIэхьагъ. Адыге-им имилицие иИофышIэхэм яшIуашэхэм ыкIи гъэстынып-хъэ-щыфэ материалхэм апэ-Iуагъэхьанэу республикэм иIэшъхьэтетхэм мылкIоу къыхагъэкIырэм ильэс къэс хэхъо.

кIэ, промышленнэ псэолъэ-шIынымкIэ ащ гъэхьагъэхэр ешIых, псэолъэпхъэ дэгъу-хэмрэ технологиякIэхэмрэ къызыфигъэфедахъэ, унэ да-хэхэр, унэшхохэр егъэпсых, — къыIуагъ Тхьаклушынэ Ас-лъан. — ЦIыфхэм яфитыны-гъэхэмрэ яфедэхэмрэ якъэу-хъумэн анахъу фэгъэзагъэхэр милицием иИофышIэхэр ары. Ахэм джырэ амалхэр, оборо-дование дэгъухэр нахьыбэу къызыфагъэфедед, Iэдэбны-гъэр къемылIыным ыгъэгум-экIыхъэ, япрофессиональ-нэ ухъаырыныгъэ зыкIэгъэ-Iэтыгъэным ренэу анаIэ ты-рагъэтын фае. Социальнэ-эко-номикэ къиныгъохэм ямы-лIытыгъэу, республикэм игъэцэкIэкIо хабзэ иорганхэм тапэкIи Адыгэ Республикэм и МВД иматериальнэ-техниче-скэ базэ игъэпытэн, хэгъэгу кIоцI ИофхэмкIэ органхэм ясоциальнэ фэныкIоньгъэхэр гъэцэкIэгъэнхэм анаIэ тыра-гъэтыщт.

*Адыгэ Республикэм и
Президент ипресс-
кIулыкIу*

АВТОРСКЭ ФИТЫНЫГЪЭХЭР АУКЪУАГЪЭХ

Мыекъопэ къэлэ судым мы мафэхэм щыхэплэх корпорациеу Microsoft зыфилорэм дэо тхылъэу къытхыгъэм. Ар корпорацием илофышлэ иавторскэ фитыныгъэхэр зэраукъуагъэхэм фэгъэхьыгъ.

Мыекъуапэ щыпсэурэ хульфыгъэм компьютернэ программэ нэпцлхэр ахыщэр зыдалъхьэрэ терминалхэм атыригъэуцауагъэу къычлагъэщыгъ. Судым къыфклогъэ тхылъым къыщело предпринимателэу щымыт цыфым 2007-рэ ильэсым ичъэпыогъу мазэ къыщегъэжьагъэу

2009-м имэзае нэс компьютернэ программэ нэпцлхэм Иоф зэраригъэшлагъэр. Ащ тетэу корпорацием сомэ миллион 200 зэрар ригъэшлыгъ.

Мыекъопэ къэлэ судым ипресс-секретарэу Аульэ Денис къызэриуагъэмкIэ, судым ыгъэунэфыгъ лIым программэ нэпцлхэр хэбзэнчъэу зэригъэфадагъэхэр ыкли сыхъати 180-рэ шлокI имылэу Иоф ышлэн фаеу пщыныжъ тырильхъагъ.

Джы зэрарэу корпорацием рыхыгъэр ыпщыныжъын фае. Авторскэ фитыныгъэхэр ыкли нэмыклэ зэрарэу корпорацием рыхыгъэр сомэ мин 360-рэ мэхъу.

ЛЭЖЬАКЮХ

Унэгъо дэгъумэ Жьорэкъохэр ащыщых. Ахэр механизаторых, фермерых, кIэлэгъадажэх. Жьорэкъо Рэмзанэ Хьасанэ ыкIу. Мы лIыр тирайон щызэлыашлэ. Ащ мэкъумэщ институтыр къыухыгъ. Апэу инструкторэу райкомым щылэжьагъ, ащ ыуж колхоз тхьаматэу урыс колхозым агъэкIуагъ. Адыгэ кIалэм колхозым зыкъыригъэлэтыгъ. Тхьаматэр цыфхэм шIу альэгъуштыгъ. Губгъо Иофмэ дэгъоу зэрахышIыкIырэм пае колхозым ращи район администрацием ащагъ.

Рэмзанэ бэрэ губгъом ихъэщтыгъэ, фермермэ ишлогъэшхо аригъэкIыштыгъэ. Ащ нэмыклэу былымхъунми, чэтхъунми районым зыкъышчаригъэлэтыштыгъэ. Рэмзанэ анахъ чыплэ къыным

агъаколщтыгъэ. Мары ильэситIу хъугъэшъ элевавторым ипащ. ЛэжъэкIошху.

Пенсие ужым Рэмзанэ ятэу Хьасанэ идунай ыхъожьыгъ. Хьасанэ кIэлэцIыкIуэз колхозым хъагъ, ильэс 35-рэ шоферэу щылэжьагъ. Янэу Чэусарэ цыф тынч, диным пылъ. Ильэсыбэрэ чэмышъэу фермэм Iутыгъ. Рэмзанэ ышыхъу нахъыжъэу ФатIимэт педагогическэ институтыр къыухыгъ, хьасапымкIэ еджаплэм щыригъэджагъэх. Ышыхъу нахъыкIэу Щэрзэт къоджэ библиотекэм тес. Исэньхъат шIу ельэгъу. ШIэхэу ильэс 20 хъушт Щэрзэт библиотекэм зыщылажъэрэр. Янысэу Фатими библиотекэм тес. Цыфмэ дахэу апэгъокIы. АшнахъыкIэу Мыхьамэт фермер. Губгъом бэрэ ехъэ, чыгум дэгъоу пылъ. Арышъ, Жьорэкъохэр лэжъакох.

Шъхъащэфыжъ,
Успенскэ район.

НАРТ Амин.

КЪЭБАРЫКIЭХЭР

Адыгэ Республикэм и Президент и Указ

Адыгэ Республикэм информатизациемкIэ и Гъэлорышлэлэ зэхэщэгъэным ехылагъ

Адыгэ Республикэм и Конституциие ия 78-рэ статья иподпунктэу «н»-м тегъэлпсыхъагъэу унашъо сэшIы:

1. Адыгэ Республикэм информатизациемкIэ и Гъэлорышлэлэ зэхэщэгъэнэу, Адыгэ Республикэм экономикэ хэхъоныгъэмкIэ ыкли сатыумкIэ и Министерствэ информатизациемрэ зэпхыныгъэмрэ альэныкIэ ишъэрылхэр (Адыгэ Республикэм икьэралыгъо граждан къулыкъушIэ нэбгырипллэу пшъэрылхэр зыгъэцэкIэштхэр зэрэхэтхэу) ащ фэгъэзэгъэнхэу.

2. Гъэлорышлэлэм узышIокI мыхъушт нэбгырэ пчъагъэу хэтыштыр ухэсыгъэнэу, Адыгэ Республикэм имыкьэралыгъо граждан къулыкъушIэхэм анэмыклэу нэбгырибл ащ хэтынэу.

3. Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет:

1) Гъэлорышлэлэм ехыллэгъэ положениер ыухэсынэу;

2) нормативнэ ыкли правовой актхэу илэхэр мы Указым диштэхэу ышIынхэу.

4. Гъэлорышлэлэмрэ Министерствэмрэ зэхэщэн-штатнэ Иофтхъабзэхэр ИофшIэным епхыгъэ законодательствэмрэ кьэралыгъо граждан къулыкъушIэхэм анэмыклэу нэбгырибл ащ хэтынэу.

5. Адыгэ Республикэм финансхэмкIэ и Министрствэ:

1) 2010-рэ ильэсым Гъэлорышлэлэм иыгын пэIухъашт мылкъур Адыгэ Республикэм 2010-рэ ильэсымкIэ иреспубликэ бюджет икьэкIуапIэхэм къахыгъэкIызэ ышIынэу;

2) Адыгэ Республикэм 2011-рэ ильэсымкIэ ыкли къыкIэлъыкIошт ильэхэмкIэ иреспубликэ бюджет рахъухъэ зыхъукIэ, гъэлорышлэлэм иыгын пэIухъашт хъарджыр къыдыхалыгътэзэ ашIынэу.

6. Адыгэ Республикэм икьэралыгъо хабзэ игъэцэкIэкIо органхэм я Структурэу Адыгэ Республикэм и Президент и Указэу N 100-р зытетэу «Адыгэ Республикэм икьэралыгъо хабзэ игъэцэкIэкIо органхэм я Структурэ ехылагъ» зыфилоу 2007-рэ ильэсым гъэтхэпэм и 1-м къыдэкIыгъэмкIэ аухэсыгъэм (Адыгэ Республикэм изаконодательствэ зэхэуагъэуагъэхэр, 2007, N 3, 4, 5, 6, 8, 9, 12; 2008, N 2, 5, 12; 2009, N 1, 2, 5) мы къыкIэлъыкIорэ зэхъокIыныгъэхэр фэшIыгъэнхэу:

1) сатырэу «Адыгэ Республикэм экономикэ хэхъоныгъэмкIэ ыкли сатыумкIэ и Министерствэ (единицэ 45-рэ)» хэт гушIыгъэу «единицэ 45-рэ» зыфилохэрэм ачIыплэкIэ гушIыгъэу «единицэ 41-рэ» зыфилохэрэр тхыгъэнхэу;

2) сатырэу «Адыгэ Республикэм ипсы биологическэ къэкIуапIэхэр ыкли ипсэушхъэхэр къэухъумэгъэнхэм, гъэфедэгъэнхэм афэгъэгъэ Гъэлорышлэлэр (единицэ 20)» зыфилохэрэм ыуж сатырэу «Адыгэ Республикэм информатизациемкIэ и Гъэлорышлэлэ (единици 7)» зыфилохэрэр тхыгъэнхэу.

7. ЗыкIэтхэхэрэ мафэм щыублагъэу мы Указым кIуачIэ илэ мэхъу.

Адыгэ Республикэм и Президентэу ТХЪАКIУЩЫНЭ Аслъан

къ. Мыекъуапэ,
мэзаем и 4, 2010-рэ ильэс
N 11

ДЗЭКИОЛИХЭР АГУ КЪАГЪЭКIЫЖЪЫШТЫХ

Республикэу Афганистан советскэ дзэхэр къызырашчыжыгъэхэр мэзаем и 15-м ильэс 21-рэ хъушт.

Джы зэралыгъэрэмкIэ, пкIэ зимылэ заоу, узыщытекIон умылэкIышт заом имашIо тыхэгъэу щыщ кIэлэкIэ мин пчъагъэ хэкIодагъ. Ахэм адыгэ чыгум икIыгъэ кIалэхэри ахэтыгъэх. Псаоу къэзыгъэзэжыгъэу заом зищылэныгъэ зэпыригъэзэгъэ пчъагъи къахэкIыгъ.

Зэо дэгъу хъурэп, ащ шIу къыхыырэп, ау о уихэгъэу щымыкIорэ граждан заом зафэмрэ мызафэмрэ щызэхэфыгъоягъ...

Дзэхэр Афганистан къызырашчыжыгъэхэм ильэс 21-рэ тешлагъэми, ильэс къэс ащымыгъупшэу а мафэр хагъэунэфыкIы. ДзэкIоллэу ащ щыфэхыгъэхэр агу къагъэкIыжых. АщкIэ Иофышхо ешлэ Афга-

нистан иветеранхэм я Адыгэ республикэ координационнэ советэу Мырзэ Джамбэч зипащэм.

Адырэ ильэхэм афэдэу мы ильэсми, мэзаем и 15-м, дзэкIоллэу хэкIодагъэхэм ялахылыхэр, псаоу Афганистан кыкIыжыгъэхэу непэ Адыгеим щыпсэухэрэр «ДзэкIоллым ипсынэ-кIэчъ» дэжэ сыхъатыр 11-м щызэIукIэштых. Зэхэхэм хэлэжъэштых Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм хэтхэр, АР-м иминистрэхэм я Кабинет щыщхэр, федеральнэ ыкли республикэ къулыкъу ыкли ведомствэ зэфэшъафхэм япашэхэр ыкли нэмыкIхэр.

СИХЪУ Гошпагъу.

ОЛИМПИЙСКЭ ПСЭУАЛЬЭХЭР АДЫГЕИМ ЩАШЫНХЭ АЛЪЭКIЫШТ

Олимпиадэу Шъачэ щыкIоштым хэлэжъэшт спортсменхэм тренировкэ зышашышт чIыплэхэр Адыгеим шагъэпсынхэ зэралэкIыштымкIэ республикэм ипашэхэм яшIошIхэр мызэу-мытIоу къыраIотыкIыгъэх.

Джы Адыгеим икьушхъэхэм ащ фэдэ базэхэр ашашIынхэм япхыгъэ Иофыгъохэр зэхэфыхэ пэт. Мы Иофым федеральнэ хабзэр къыхэлэжьэн зэрэфаер къылуагъ Къыблэ федеральнэ шьолъырымкIэ УФ-м и Президент илIыкIоу Владимир Устиновыми.

— Адыгеир Краснэ Полянэм пэблагъ, занкIэу уклэм,

километрэ 50-м ехъурэп. Ащ мэхъанэшхо иI ыкли амалышIухэр къетых Олимпиадэм ипсэуальэхэм ащыщхэр тичIыгу щышIыгъэнхэмкIэ. ЕтIани Адыгеим икьушхъэхэр ячIыопсыки, ягъэсыкIэкIэ, осэу къащесырэм изытетыкIэ Краснэ Полянэм фэдэ къабзэх, — къыщиIуагъ зэлукIэгъум ТхьакIушынэ Аслъан.

Темыр Кавказым ОРГАНИЗАЦИЯКIЭ ЗЭХАЩАГЪ

Ингуш Республикэм щызэхэщэгъэ общественнэ организациехэм бэмышIэу джыри зы къахэхъуагъ, ар «Ингушетием ибзылфыгъэхэр» зыфилохэр ары. Бысымгуащэхэм къащегъэжьагъэу наукэм пылъ бзылфыгъэхэм анэсыжъэу мы организацием зэхищэрэ Иофыгъохэм ахэлэжьэнхэ альэкIышт.

Общественнэ организациякIэр зыщызэхэщэгъэ учредительнэ зэлукIэм ащ пэщэныгъэ дызезыхъаштри щыхадзыгъ. Ар Темыр Кавказым щызэлыашIэрэ шIэныгъэлэжьэу, филологии шIэныгъэхэмкIэ кандидатэу, профессорэу Раиса Ахриевар ары. Ежыыр ары общественнэ организациер зэхэщэгъэныр зыгу къэкIыгъагъэри, кIэщакIо фэхъугъагъэри.

Общественнэ-политическэ щылакIэу республикэм илIыр зыфэдэм щытегушIынхэу ащ ыпалокIэ зэхэщэгъэгъэ зэлукIэм «Ингушетием ибзылфыгъэхэр» зыфилохэр общественнэ организациер зэхэщэгъэным зэрэдыригъаштэрэр Ингушетием и Президентэу А. Евкуровым къыщиIуагъ. Ащ ипсалтэ къышыхыгъэщыгъагъ бзылфыгъэхэр республикэм щыхъурэ-щышIэрэ Иофхэм алъыплтэ къодыеу щымытэу, ахэлажъэхэзэ ашIыными зэрэщыгуагъэрэр.

Ингуш лъэпкъым ищылакIэ ыгъэпсынымкIэ сыдигъуи бзылфыгъэхэр хабзэм илэпы-

лэгъугъэх, яшIуагъэ къагъакозэ къахыгъ. Джары Президентым бзылфыгъэ общественнэ организациеу зэхэщэгъэм мэхъэнэ ин зыкIыритырэр ыкли зыкIышчыгуагъэрэр.

Социальнэ программэу республикэм шагъэцэкIэхэрэм бзылфыгъэхэм ялахылышIу зэрэхашIыхъашIуштыр гъэнэфагъэ. Ахэр анахъэу зыфэгъэхыгъэхэр ыкли зыфэлорышIэхэрэр выбжыкIэхэм яплуныгъэ-гъэсэнныгъ, ныдэльфыбзэм зегъэужыжыныр, лъэпкъ зэхашIэр къэлэтыжыгъэныр ыкли гъэпытэгъэныр, нэмыкIэхэри арых. Ежъ бзылфыгъэхэми зыгъэгумэкIыхэрэ Иофыгъохэр хэбзэгъэуцу ыкли гъэцэкIэкIо органхэм апашхъэ шагъэуагъэхэзэ ашIынэу амал ялэ хъугъэ.

«Ингушетием ибзылфыгъэхэр» зыфилохэр общественнэ организацием гъэзет е журнал къыдигъэкIызэ ышIымэ ишIуагъэ къызэрэкIоштыри Президентым хигъэунэфыкIыгъ, ащкIэ Iэпылэгъу къафэхъушт.

ШЪАУКЪО Аслъангуащ.

ЗАО-у «Адыгэ щэ комбинатэу» Мыекьуапэ дэ-тыр джырэ уахтэм Адыгэ Республикэм ианых предприятие дэгъухэм ыкйи зыпкэ итэу Иоф зышлэхэрэм ащыщ. 1959-рэ илээсым кыщегъэжыагъэу гъэщ лъэпкэ зэмилэужыгъохэм якъыдэгъэкйиклэ комбинатим опытышхо лэклэлъ хъугъэ. Ижыккэ хэбзэшлоу шылагъэхэр къагъэнэжыхэзэ непэ анахь технологиие пэрытхэр кыщызфагъэфедех, ыпэккэ лъэклэуатэх. Непэрэ шылакэм диштэу цэхэккэ гъо-мылапхъэхэр кэмлэнэ зэфэшхъафхэм арытых ыкйи ахэм ядэгъугъэ нафэ кыпфешлы цыфхэр къазэрэклэупчлэхэрэм. Сатыу тамыгъэу предприятием илэр «Лэго-Накь».

Икыгъэ илээсым комбинатим Иоф зэришлагъэм клэухэу фэхъугъэхэм, кризис лъэхъаным анахь кыныгъоу зэрихылагъэхэм, мы илээсэу кыхъагъэм гугъаплэу ялэхэм афэгъэхыгъэу джырэблагъэ гуцылэгъу тшыгъэ мы предприятием игенеральнэ директорэу Шхъэлэхъо Руслъан.

КЪЫДАГЪЭКЫРЭМ ИБАГЪЭ ХАГЪЭХЪУАГЪ

Пашэм кызырэиуагъэмккэ, мы щэ комбинат зактор ары хэгъэккы хъэ гори имылэу чэмьщэм хэшлы-кыгъэ гъэщхэр Адыгеим кыщыз-дэгъэккырэ. Непэ ахэр зэмилэужыгъохэу 33-рэ мэхъух: щэр, щхьур, ряженкэр, щатэр, кьое гъэ-ушкьонгъэр, чэмьтхур, айраныр, адыгэ кьуаер, тхужьожьыгъэр, нэмыкхэри.

— Тиофшлэпэ непэ зэккэм-ккэ нэбгырэ 215-рэ йут. Блэккыгъэ илээсир пштэмэ, нэбгырэ 29-мэ Иофшлэпэ чыплэхэр ядгъэгъоты-гъэх, — ело Руслъан. — Ыпэрэ

Щэм хэ-шыккыгъэ шхыныгъо зэмилэужыгъохэу ыпшгъэккэ зигугъу кыщы-тшыгъэхэм анэмыккэу, кьэжырэмэ кьахакхырэ дагъэр зы-хагъэккы-хэрэ про-

илээсым елытыгъэмэ, гъэрэ-ккэ гъэщэу кыдэдгъэ-ккыгъэр проценти 4,5-ккэ на-хъыб. Лэ-жыапккэу кьахырэ-ми процент 11 фэдиз хэ-хъуагъ, не-пэ ар гуры-тымккэ со-мэ мин 12 фэдиз мэхъу. Гухэккэ нахь мышлэми, гъэщхэм якъыдэгъэккы кызырэтфэккырэ фэдитлэу лэпэ-цыпэккэ нахыбэ хъугъэ. Ащ кыхэккэу мы мафэхэм типпредприятие фэдэ кымыхы-жыэу Иоф ешлэ. Ар зыпкэ кыккырэ щэм, электроэнергием, нэмыкхэми ауасэ хэшлыккэу зэрахахъэр ары. Ащ емылытыгъэу, блэккыгъэ илээ-сыр зэрэпсау пштэмэ, республикэ бюджетым хэбзэлэххэр проценти 121-м ыккэ кьэлэ бюджетым проценти 126-м анэсэу алэклэдгъэхъа-гъэх.

Руслъанэ кызырэиуагъэмккэ, предприятием шлуагъэу кыхы-жырэ мэккэ дэдэми, Иофшлэпэ чыплэхэр къагъэнэжыхэхэ алъэ-кыгъэ, Иофшлэпэм зи луагъэккы-гъэп. Лэжыапккэри, хэбзэлэххэри игъом арых. Адыгэ Республикэм мэкъу-мэщымккэ и Министерствэ Иофшлэхэм лъэшэу афэразэх. Федеральнэ ыккэ республикэ про-граммэхэу ахъщэ лэпылэгъу (суб-сидиэхэр) кызыхэккхэрэм чанэу комбинатыр ахэлэжэ.

Гъэщ зэмилэужыгъохэр зыха-шыккырэ щэр анахъэу Краснодар крайм ежъхэм ямашинэккэ кы-ращы. Ащ нэмыккэу Мыекьуапэ ыккэ Мыекьопэ районым ащыпсэ-урэ цыфхэм щэр къащакъэфы.

дукциэхэу щатэмрэ тхъоу «спред» зыфилорэмрэ якъыдэгъэккы гъэ-реккэ фежыагъэх. Ахэр адрэхэм анахь пыутых ыккэ дэгъоу ащэ-фых. Чэщ-зымафэм Иоф зашлэккэ — продукциие тонн 30, мазэм тонн 720-рэ афэдиз кыдагъэккы.

— Мафэ кьэс цэ тонн 35-рэ кьэ-тэщэфы. Чэщ-зымафэм ар дгъэфе-дэн фае, сыда плэмэ щэр псынклэу клэдырэ гъомылапхъэхэм ащыщ, — ело Руслъан. — Зэрэеспубликэу типпродукцие шылуэгъэккы. Ащ нэмыккэу кытпэблэгъэ районхэу Шытхалэ, Апшеронскэ, Усть-Ла-бинскэ, Лабинскэ, Курганинскэм зэ-зэгъыныгъэ адытилу ащытэщэ. Краснодар, хы Шыуцлэ лушъоми тлэккы ащытэщэ. Джы тэ мурадэу тилэр кьое гъэушкьонгъэм нахь дэгъоу Иоф дэтшлэныр, ащ хэшлыкы-гъэ шхыныгъохэр нахыбэу кьэ-тшлэныр ары. Сыда плэмэ кьое гъэушкьонгъэм цыфхэр нахыбэу кыккэупчлэх. Ащ нэмыккэу про-дукциер мыккэу цылыным пае кэмланэхэр нахышлоу зэрэ-тшлэныр тыпылэщт. Джащ фэдэу тыфай Топсэ лъэныкьом ти-лофшлэпэ икьутамэ кыщызлэу-хынэу, тыщылэжэныу.

Руслъанэ кызырэиуагъэмккэ, кьошын фэдэу шлыгъэ псыпс кьэм-

ланэу убытыгъошлоу щытыр Шве-цием, тхылыплэм хэшлыкыгъэхэр шлыгъэххэу Москва кьарашых. Комбинатим Иофым хэшлыкы-шхо физилэ технологхэм, лабо-рантхэм бэшлагъэу Иоф щашлэ. Ма-фэ кьэс гъэщым идэгъугъэ ахэм ауплэжкы.

— Щэр чыжыэу кьитэщы, ащ ыуасэ хэхъо зпыт, непэ ар сомэ 12-ккэ кьэтэщэфы. Джыдэдэм джа-ры анахь гумэккыгъоу тилэр, — ело Руслъан. — Етлани бэдзэршыплэм нэкьокьогъоу щытилер бэ. Тэ тикомбинат фэдэу Краснодар крайм 31-рэ ит. Ащ нэмыккэу Кьэрэщэ-Щэрджэс, Кьэбэртэе-Бэлъкьар республикэхэм, Ростов хэкум ыккэ Ставрополь крайм тигъэщ фэдэхэр кьарашых. Арыш, «конкуренцие» нахь хэмьлэу уасэм хэдгъэ-хъошурэп. АР-м и Президент и Указы зыщыдгъэгъушурэп. Мые-кьуапэ тиофшлэпэ иеу тучан 15 фэдизмэ Иоф щятэгъашлэ. Ахэм мафэ кьэс тигъэщ алэклэтэгъэхэ ыккэ ар цыфхэм дэгъоу ащэфы.

2010-рэ илээсым пыккыгъэ ма-зэм предприятием фэдэ кымы-хыгъэми, кыдигъэккырэ продук-цием ибагъэ хигъэхъон ыпэккыгъэ. Арыш, пашэм ыгу ыгъэккырэп, гъэтхэ лъэхъаным ялофхэр зэтеу-цожьынхэу мэгугъэ. Арэу зыхъуккэ, оборудованиеу Иоф зэрагъашлэхэ-рэм гъэцккэжыын горэхэр арашыл-лэщтых, клэхэмккэ зэблахъуштых. Кьэлогъэн фае гъэрэккэ комбина-тым гъэцккэжыын дэгъухэр зэрэра-шыллагъэхэр. Предприятием ыккэ-цци, итеплэи зэхоккыныгъэшлэхэр фашлыгъэх, непэрэ шылакэм ди-штэу ар зэтырагъэпсыхагъ.

КЛАРЭ Фатим.

Сурэтым итыр: **Шхъэлэхъо Руслъан.**

Тезыхыгъэр лэшыны Аслъан.

Якьулыкьу хэхъухъащт реформэм тегушылагъэх

Мы аужырэ уахтэм Урысыем ыккэ лэжыгъэ кьэ-ралыгъохэм анахъэу зацатегушылэхэрэр уголов-нэ-исправительнэ системэм реформэу хэхъухъащт-хэр ары. Колониехэр хьапс шлыжыгъэнхэм пэ-лухъащт мылэккы тыдэ кыккышты? Исправитель-нэ учреждениехэмрэ ахэм Иоф ащызышлэхэрэмрэ япчъагъэ нахь маккэ хъушты? Бэдзэшлагъэ зезы-хъагъэу пшгъэдэккыжы зыхыххэрэм ащыщхэу сыд фэдэ категорием хахъэхэрэр ара колоние-псэуплэ-хэм ачлэсыщтхэр е хьапс зытыралыхъащтхэр? Сыд фэдэ пшыныжэ амала клэу исправительнэ си-стемэм кыхэхъащтхэр? Мыхэм ыккэ нэмыккэ упчлэбэм АР-мккэ УФСИН-м ипащэхэм джэуап кызыцаратыжыгъэ пресс-конференциие джырэ-благъэ шылагъ.

Ащ хэлэжыагъэх АР-мккэ УФСИН-м ипащэ илэ-натлэ зыгъэцккэрэ Борсэ Руслъан, УФСИН-м иуч-реждениехэм алыплэжэрэ комиссиеу АР-м щы-зэхакъагъэм итхьаматэу Владимир Аведовыр, цыфхэм яфитыныгъэхэмккэ АР-м и Уполномо-ченнэу Анатолий Осокиныр, гъэлорышлэпэм иот-дел зэфэшхъафхэм япашэхэр республикэ теле-видением ыккэ гъэзетхэм яжурналистхэр.

Иофтхъабзэм ипэублэ АР-мккэ УФСИН-м ипащэ илэнатлэ зыгъэцккэрэ полковникэу тхьамэтэ-гъор зезыхыгъэ Борсэ Руслъан зэккэри зыгъэ-гумэккыгъэу зигугъу ашлырэ реформэу кьэблагъэ-рэм клэклэу кышытегушылагъ. Нэужым пресс-конференцием кьэклэлагъэхэм шхъадж зыфэ-гъэзэгъэ лъэныкьомккэ Иофыгъоу шылэхэм ягугъу кьашлыгъ.

Борсэ Руслъан кызырэиуагъэмккэ, реформэр уцугъуишэу зэтеуыгъэщт. Апэрэм хэхъэх Иофтхъа-бзэу зэхакъащтхэм яплан штэгъэныр, законода-тельствэм зэхоккыныгъэхэр фэшлыгъэнхэр, след-ственнэ ыккэ судебнэ практикэу агъэфедэхэрэм джыри иккэрыккэу ахэллэжыгъэныр, хьапс аты-рамылхъэу, нэмыккэу пшгъэдэккыжы ягъэхыгъэ-ным Иоф дэшлэгъэныр, хэушхъафкыкыгъэ режим зилэ хьапсхэр шлыгъэнхэр, нэмыккэу практическэ Иофтхъабзэхэр гъэхъазырыгъэнхэр.

Ятлонэрэм — исправительнэ учреждениехэм янахыбэр гъэлъэшыгъэ ыккэ общэ режим зилэхэ хьапсхэмккэ зэблэхъугъэнхэр, колоние-псэуплэ-хэр шлыгъэнхэр, нэмыккхэри.

Ящэнэрэм — Иофтхъабзэу рахъухъагъэхэр ыккэ планэу аштагъэр икьу фэдизэу гъэцккэжыгъэнхэр, уголовнэ-исправительнэ системэм Иофшлэн на-хышлы шлыгъэным пае агъэхъазырыгъэ доку-ментхэм Иоф адэшлэгъэныр.

Реформэм даклоу исправительнэ учреждениеу шылэхэр зэккэ хьапсхэмккэ ыккэ колоние-псэу-плэхэмккэ зэтырауыштых. Зыныбжэ имыкыгъэу бэдзэшлагъэ зезыхыгъэхэр воспитательнэ унэ-хэм ащалыгыштых. Джыри зы клэу мы систе-мэм Иофшлэн кыхэхъащт. Ар бэдзэшлагъэ зе-зыхъагъэхэу хьапс зытырамылхъагъэхэм дистан-ционнэ шыккэжыгъэ алыплэжэхэу алъэккыныр Иофшлэхэр арылхъэххэу ашлыныр ары. Ащ фэдэ лыплэжыккэ лэжыгъэ кьэралыгъохэм бэшлагъэ за-гъэфедэрэр, ар джы тэ тиуголовнэ-исправитель-нэ системэ кыхэхъащт кьодый. Адыгеимккэ ащ фэдэу пшгъэдэккыжы зэрагъэхыштых япчъагъэ джыри гъэнэфагъэ. Лэпшэхъухэр Урысыем ыккэ Израиль ащылэ компаниехэм кыдагъэккыштых. Ащ фэдэ пшгъэдэккыжы шлуагъэу пылтым нэ-мыккэ кьэралыгъохэм закышцигъэшпыккэжыгъэ ыккэ бэдзэшлэхэм гъуна алыфыгъэнымккэ нахь лэрыфэгъоу щыт.

Тэ тиисправительнэ учрежде-ниехэм алутхэм ащыщ зи реформэм ыпкэ кыккэу луагъэккыштыт, зэхоккыныгъэхэр зыфэхъуштыр Иофшлэн ары. Ар нахь псынклэу алэ кыхыаным пае пшэрылтыккэу ялэщтхэм афагъэсщтых. Об-щественнэ советым хэтхэм япшэрылтыхэр на-хыбэмккэ кьэнэжыштых. Ары паклош, хьапс-члэхэм яфитыныгъэхэр кьэушхъумэгъэнхэм джыри нахь лъэшэу Иоф дашлэщт. Джырэ уахтэм Вла-димир Аведовым кызырэиуагъэмккэ, бэдзэшла-гъэ зезыхыгъэхэу пшгъэдэккыжы зэрагъэхыхэрэм ялэу тхылхэр зэккэ зэхакъагъэ, джэуапынчъэу зи кьагъэнэрэп.

Пресс-конференцием хэлэжыагъэхэм кы-зэрэхагъэщыгъэмккэ, Адыгэ Республикэмккэ УФСИН-м кьулыкъу щызыхыххэрэр реформэм икьу фэдизэу фэхъазырых.

ДЗЫБЭ Саньет.

Искусствэр — тибайныгь

НАРТМЭ ЯКЪАШЬО ХАГЪЭКІУАКІЭРЭП

Тарихъыр, искусствэр, пІуныгъэр. Сыда ахэр ззыпыхъэрр? Лъэпкъ къашьомэ ямэхъанэ зыкьеІэта е экономикэ кризисым кыыхэкІэу кьеІыха? Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо академическэ къэшъокІо ансамблэу «Налмэ-сым» ихудожественнэ пащэу, Урысые Федерацием изаслуженнэ артистэу, Адыгеим инароднэ артистэу Къулэ Мухъамэд лъэхъаным диштэрэ Іофыгъомэ къатедгъэгуыцылэ тшІоигъоу тылукагъ.

— ТиІофшІакІэ концертэу къэттырэмэ къашъагъо, — еІо Къулэ Мухъамэд. — Къашъо пэпчъ хэтлхъэрэ гупшысэр тилъэпкъ итарихъ, икультура япхыгъ.

— 2009-рэ ильэсым къэшъутыгъэ концертхэм лъэуж хэхыгъэ къагъэнагъэу олыта?

— Щэрджэскъалэ, Налшык, Грознэм, Владикавказ, нэмыкІ къалэхэми типчыхъэзэхъэхэр дэгъоу ащыкІуагъэх. Къашъом и Дунэ мафэ фэгъэхыгъэ концертэу МыекІуапэ щызэхэттагъэм Кубань къэралыгъо академическэ къэзэкъ хорыр, ансамблэхэу «Кабардинкэмрэ» «Налмэсымрэ» хэлэжъагъэх. Ливием тырагъэблагъи, дунаим щызэлгъашлэрэ ансамблэмэ таригъусэу хэгъэгум имэфэкІ Іофтхъабзэмэ адыгэ къашъохэр къащытшІыгъэх. ШэнышІу зэрэфхъуыгъэу, тизэфхъысыжъ концертхэр Краснодаррэ МыекІуапэрэ ащыкІуагъэх.

— Москва, Кремлым, щыкІогъэ мэфэкІ концертым Урысыем и Президентэу Дмитрий Медведевыр, УФ-м и Премьер-министрэу Владимир Путиныр, АР-м и Президентэу ТхъакІуцынэ Аслан, Урысыем ишъолгырхэм яІэшхъэтетхэр зэрплгыгъэхэм тыщыгъуаз.

— Урысыем иансамблэ хэхыгъэхэр зыщызэлукІэгъэхэ мэфэкІ концертым хэгъэгум иІэшхъэтетхэр кызырэхъытэплыгъэхэр тигуапэ. Тилъэпкъ искусствэ зынэсыгъэ лъэганІэр ащ кьегъэлагъо. Темыр Кавказым тиконцертхэу ащыкІуагъэхэм искусствэм хэшІыкІ физиІэхэр ачІэсыгъэх. «Налмэсыр» дунэе кризисым илэхъан кызырэхъэтенатгъэр, хэхъоныгъэ зришІырэр агъэшІэгъуагъ, къыткІырыплгы зышІоигъо художественнэ пащэхэр, балетмейстерхэр упчІэжъэгъу къытфэхъугъэх.

— КызырэнІорэмкІэ, экономикэм дунэе кризисыр хэшІыкІэу нэрыохъу кышыгъу фэхъугъэн.

— Бизнесым пылхэм, ахъэшхо дунаим кышцезыгъэкІокІырэмэ кризисыр къагоуагъэу къытщэхъу. Ильэс пчъагъэ хъугъэу «Налмэсым» хэт артист 16-мэ чІэсынхэу унэхэр къаратыгъэх, япсэупІэхэр нахъышІу афашІыгъэх. АР-м и Правительство социальнэ ІэпыІэгъу кызырэхъуыгъэм фэшІ тигъэгущІуагъ.

ЗэхъокІыныгъэшІухэр

— «Налмэсым» унэхъо зтегъэпсыхъагъэ кыратыгъ. ШъуиІофшІэн дэгъоу зэхъыуцэным фэшІ шъуифІо-фашІэхэр зэрагъэцакІэхэрэм шъуегъэраза?

— Тытхъаусыхъаным тиІоф тетэп. Тэщ фэдэ ансамблэхэу Темыр Кавказым итхэм унэу тиІэм фэдэ яІэп. АР-м и Премьер-министрэу КъумпІыл Муратэ ишІуагъэкІэ «Налмэсым» ехылілгъэ видеоклипхэр тэгъэхъазырых.

— Рекламэм шъори нахъ зыфэжъугъэзагъа?

— Лъэхъаным диштэрэ рекламэ уиІэ зыхъукІэ цыфмэ нахъышІоу уашІэшт. Тыгъэгъазэм «Налмэсым» иконцертэу МыекІуапэ кышыттыгъэр дискым тетхагъэу кыдэдгъэкІышт. Ансамблэм ехылілгъэ хэу-

тыгъэ материалхэри искусствэр зикІасэмэ аІэкІэдгъэхъаштых. Краснодар кыкІынхэшъ, шэмбэтым сурэтхэр «Налмэсым» тырахыштых, ахэри рекламэм хэдгъэхъаштых.

— Творчествэм зыфэдгъазэмэ ІофшІагъэу шъуиІэмэ къахъэгъэщынэу шъуиІэр ба?

— Творчествэм ехылілгъэ планэу уиІэр бэми, бгъэцэкІэн плъэкІыштыр нэмыкІыІоу щыт. Ахъщэр пфимыкыу зыхъукІэ узыхэт лъэхъаным «уелгъахъэ». Зы къашъо нахъ умыгъэуцшты, ахъщэу пэлухъаштыр творчествэм кышыдэмылгытэн плъэкІырэн. Аужырэ илгъэситІум зы къашъом ищыкІэгъэшт шъуашэхэр рытщэфынхэу правительствэм ахъщэ кытеты, ари дэгъу.

— Къашъор «зэрэшъуфэнэшт» шъуашэр зэрэшъуимыІэм фэшІ къэшъуакІэхэр жъугъэуцхэрэн, шъуирепертуар зэхъокІыныгъэ фэшІыгъэным шъудэгъуІэрэн...

— Хъау, арэуштэу къасІорэн. Къашъор мэзитІу-щым бгъэуцоу сценэм кызытемыхъэкІэ къэпштэжынынэу уфэмыежъэуи кыыхэкІы. Укъэзыуцхъэрэ дунаим, артистхэм ягупшысакІэ зэхъокІыныгъэхэр афэхъух. Бгъэуцугъэ къашъоу артистмэ къамышІыгъэм уфэмыежъэуи кыыхэкІы.

— Жыы мыхъурэ орэдхэр аусых, лгъэшІэгъу пчъагъэхэм къаІох. Къашъохэри бэгъаиІэхэу цытынхэ фаеба?

— Жыы мыхъурэ къашъохэр классикэм хэхъагъэхэр арых. «ЗэфакІор», «Зыгъэлгъатэр», нэмыкІхэри зэблэпхъужынынхэ ящыкІагъэп. Къашъохэми къашІэкІыгъэу кІэу зыгорэхэр ахэмыгъэхъанэу сІорэн. КупкІэу яІэр къэбгъээнэжыызэ, нахъ гъэшІэгъон зэрэпшІыштым упылгын фае.

— «Налмэсым» ирепертуар изэхъокІыныгъэмэ татегуыцылэ, ау цыфмэ лъэшэу агу рыхъырэ къашъохэр концертмэ ахэтлэгъэжъхэрэн. «Налмэсыр» къэшъо» зыфиІорэм кыфэжъугъэзэжыштыта?

— «Налмэсыр» къэшъо» зыфиІорэр тэри тикІас шъхъае, шъуашэу артистхэм зыщалъэрэр зэблэтымыхъу хъуцтэп — жыы хъугъэх. Оркестрэм кырыгъэлорэу музыкэри икІэрыкІэу тетхэжыгъэн фае. Адыгеим инароднэ артисткэу Нэхэе Тэмарэ орэдыр кыІошт. Къэшъо зэпэблагъэу тилэхэр тхъожыхъэзэ концертхэм ахэдгъэхъаштых.

КъэшъуакІэхэр зыпкъ иуцугъэхэа?

— «Налмэсым» къэшъуакІэу кышыІы-рэмэ искусствэр зикІасэхэр къатегуыцылэх. Шъукъаубэу зэхъыуцхырэба?

— КъэшъуитІу кІэу тэгъэуц. Зы къашъом пае шъуашэхэр тилэх. СурэтшІым исурэт зэрилгъэгъурэм фэдэу балетмейстерыми къашъом купкІ хъелхъэ. «ЗэфакІор» кызырыпшІыгъэ шъуашэр зыщыплъэнышъ, «Уджыр» пчэгум кышыбгъэлъэгъоныр тэрэзыІоп. Къашъо пэпчъ гупшысэ шъхъаф хэлъ, ащ диштэрэ шъо зэфэшъхъафхэр бгъэ-федэнхэ фае. Пшъашъэмрэ кІалэмрэ яшъуашэ земыкІумэ къашъор дахэ хъуцтэп.

— Зы къашъом тхъапша ахъицэу тэфэщтыр?

— КъэшъуитІумэ сомэ мин 700 фэдиз апІохъэ. КъашъомкІэ кыпІотыкІырэр

цыфмэ къагурыІоным пае музыкэр, шъуашэр зэкІухэу зэдэгъэпсыгъэнхэ фае.

— КъэшъуакІэу жъугъэуцугъэмэ ащы-щых «ЛъэпчІасэмрэ» «Нарт къашъом-рэ». Ахэми къатегуыцылэба.

— Къашъоу зыфапІохэрэр зэкІэми къагурыІорэн шъхъае, тиконцертхэм ахэдгъэкІынхэу тыфаеп.

— Къашъомэ купкІэу ахэлгыр цыфмэ алгыбгъэлэсыныр кыбдэхъугъэу оІуа? Джары сыкызыкІэупчІэрэр.

— Тарихъым, фольклорым хэшІыкІ физиІэмэ нахъ ІэшІэхэу тикъашъохэр къагурэлэх. Музыкэмрэ къашъомрэ зэтемы-фэхэу ансамблэмэ къашъохэр къашІэу сырехылілэ. Сыфаеп ащ фэдэ хэукъоныгъэхэр тшІынхэу. Къулэ Амэрбый Кавказ шъолгырым ис лъэпкъмэ якъашъо зегъэу-цум апэрэ уахътэм бэмэ агу рыхыгъэп, къау-быштыгъ. Джы къашъор «шлягер» зыфалорэм фэдэу хъугъэу зэхъахъэм къащашы.

— АР-м культурэмкІэ и Министерствэ шъугурэІуа, зым зыр зэхеха?

— Творчествэм пылэ цыфым шъхъафитыныгъэ зыхэлэ ІофшІэнхэр ыгъэцэкІэнхэ фае. КультурэмкІэ министрэу Чэмышъо Гъазый шэпхъэ эжъу горэм тыригъэуцорэн. Тырегъэгупшысэ, ау ащ епхыгъэу пхъашэу кыэупчІэжы. Угу кыкІэу узыпылэ творчествэр «пІэкламыгъэзыным» имэхъанэ цыкІоп.

— Зы лъэхъанэ «Налмэсымрэ» культурэмкІэ типатхэмрэ зэгурымыІохэу, зэнэкъокъухэу кыыхэкІыгъ. Ненэ гъогу тэрэз шъутетэу министерствэм кышъуеІуа?

— ЩыкІагъэ тимыІэу Іорэн, ау «мыр дэуу шъушІагъэ, лъэпкъ къашъохэр шъоу-къох, шъогъэкІодых» зыкІи кытаІуагъэп, яшІуагъэ кызырэхъагъэкІыштым пылгых.

— «Нарт къашъом» икъоу тытегуыцылэгъэн.

— Саусэрыкыо машІор кызырэхъыжыгъэм ар фэгъэхыгъ. Къашъом икупкІ укье-мыджэшъунэу щытэп. Сэри ащ ехылілгъэ упчІэхэр кысатых. Зыгорэхэр едгъэлы-кІыгъэхэу, икъоу кыддэмыхъухэу кыыхэкІыми, къашъор нарт эпосым кызырэхъатхыгъэр гъэзетеджэмэ ясІо сшІоигъу. «ЛъэпчІасэм» кыкІырэр лъапэр чІапсээз укъэшъоныр ары. Нахъ гъэшІэгъон хъуным, еплгырэ цыфхэр мыпшгынхэм пае нарт Шэбатныкыорэ Саусэрыкыорэ зэнэкъокъухэзэ кызырэхъэдэшъуагъэхэм сыкыпкыыры-кІыгъ.

ЛъапэкІэ анахъ дахэу къашъор кызышІырэр ары къэшъокІо анахъ дэгъоу кыыхахыштыгъэр. Саусэрыкыо Іанэм дэкІуайи, тетыр ымыгъэсысэу, римытэкъохэу къэшъуагъэу нарт эпосым къэбар хэлъ. ЕІланэ сэшхом теуцуи ятІонэрэр къэшъуагъ. Сэ ащ кыыхэхыгъэр зэнэкъокъу мэхъанэу къашъом иІэр лъэпкъым ишэн-хабзэхэм зэрпхыгъэр ары.

— КІалэхэмрэ ишъашъэхэмрэ зэфэдэу кызырэхъохэрэр...

— Ащ зэгурымыІоныгъэхэр цыфмэ къахыльхэу кытаІокІыми, Іанэм теуцохэу кызырэхъышъохэрэр хэгъэкІыжынынэу сыфаеп.

— Мухъамэд, шъуиІофшІэн лъыжъугъэкІотэным пае кадрэхэм ялгытыгъэр ори дэгъоу ошІэ.

— Опыт зилэ артистхэр пенсием кІуагъэх, хэкІыжыырэмэ ачІыпІэ ихъаштыр тымыгъотыштыр сІорэн. ИскусствэхэмкІэ колледжым ныбжыкІэхэр тфигъэхъазырыгъэх, студие хэхыгъэ тил. Іоф зыдэтшІэшт кадрэхэр АР-м щыдгъотыштых.

— США-м шІэхэу шъукІошт, Франциеми шъурагъэблэгъагъ, Адыгеими концертхэр кышышъутыштых.

— Гухэлэ инхэр тилэх. Ахэр зэрэдгъэцакІэхэрэм тигъэзетеджэхэр ащыжугъэгъуазэхэ тшІоигъу.

— Шъуигухэлхэр кыжжъудэхъунхэу шъуфэсІо.

— Тхъауегъэпсэу.

ЕМТИЛЪ Нурбий.

Сурэтым итыр: Къулэ Мухъамэд.